

Teuvo Pohjolainen

25.4.2018

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 31/2018 vp)

Perustuslakivaliokunnan pyytämänä lausuntona otsikossa mainitusta Hallituksen esityksestä esitän kunnioittavasti seuraavan:

1 Yleistä

Otsikossa mainitun hallituksen esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (*rikosasioiden tietosuojadirektiivi*). Direktiivi tuli voimaan 5 päivänä toukokuuta 2016 ja se on pantava täytäntöön 6 päivään toukokuuta 2018 mennessä.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat samanaikaisesti rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa myös asetuksen (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (jäljempänä *yleinen tietosuoja-asetus*). Direktiivi ja asetus muodostavat yhdessä niin sanotun tietosuojapaketin, jonka tarkoituksena on uudistaa voimassa oleva EU:n tietosuojalainsäädäntö. Yleinen tietosuoja-asetus on sellaisenaan jäsenvaltioissa sovellettavaa oikeutta, ja sitä aletaan soveltaa 25 päivänä toukokuuta 2018. Yleistä tietosuoja-asetusta on tarkoitus täydentää Suomessa kansallisella lainsäädännöllä, jota on valmisteltu erikseen (HE 19/2018 vp).

Rikosasioiden tietosuojadirektiivi sen enempää kuin yleinen tietosuoja-asetuskaan eivät soveltamisalasäännöstensä perusteella tule sovellettavaksi sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan unionin oikeuden soveltamisalaan kuulumattoman toiminnan yhteydessä. Niiden soveltamisen ulkopuolelle jää muun muassa kansallisen turvallisuuden takaamisen yhteydessä suoritettu henkilötietojen käsittely. Jotta henkilötietojen käsittely tulee Suomessa kattavasti säännellyksi, ehdotettua lakia sovellettaisiin myös Puolustusvoimien, poliisin ja Rajavartiolaitoksen käsitellessä henkilötietoja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Näin ollen esillä oleva hallituksen esitys täydentää eduskunnan käsittelyssä olevaa lakiehdotusta henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa (HE 13/2018 vp).

Esillä oleva hallituksen esitys sivuaa useita perustuslaissa turvattuja perusoikeuksia. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa esitystä on arvioitu suhteessa PeL 10 §:n turvaamaan henkilötietojen suojaan, PeL 12 §:n sisältämään julkisuusperiaatteeseen, PeL 10 §:n takaamaan kotirauhan suojaan sekä PeL 21 §:n sääntelemään oikeussuojaan.

Valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellistä on myös, että ehdotuksessa on pääosin kyse Euroopan unionin lainsäädännön implementoinnista. Perustuslakivaliokunnan valtiosääntöisiin tehtäviin ei kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (PeVL 51/2014 vp, PeVL 2/2017 vp). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 2/2017 vp, ks. myös PeVL 44/2016 vp, s. 4, PeVL 51/2014 vp, s.

2/II ja niissä viitatut lausunnot). Valiokunnan mielestä tämä edellyttää, että hallituksen esityksessä selostetaan asianmukaisesti valtioneuvoston käsitys kansallisen liikkumavaran alasta (ks. myös PeVL 44/2016 vp, s. 4). Esillä olevassa hallituksen esityksessä tämä liikkumavara on joiltakin osin puutteellisesti selostettu, eikä se käy ilmi sääätämisjärjestysperusteluista.

2 Henkilötietojen käsittely ja PeL 10 §

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa.

Valiokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden saluttuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (ks. valiokunnan lausunnoista eri vuosikymmeniltä esim. PeVL 14/1998 vp, PeVL 25/1998 vp, PeVL 38/2010 vp, PeVL 46/2016 vp, PeVL 31/2017 vp ja PeVL 2/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on viime aikoina kiinnittänyt huomiota nykyisen oikeustilan ongelmiin muun muassa sääntelyn selkeyden kannalta (ks. kootusti PeVL 31/2017 vp).

Yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (ks. PeVL 42/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatut lausunnot). Valiokunta on tämän vuoksi aikaisemmin arvioinut esimerkiksi arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 29/2016 vp, s.

4—5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (ks. esim. PeVL 38/2016 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on useassa yhteydessä painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia (ks. esim. PeVL 31/2017 vp). Valiokunnan mielestä esimerkiksi arkaluonteisina tietoina pidettävien biometristen tunnisteiden rekisteröinti merkitsee erityistä tarvetta huolehtia järjestelmään talletettavien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä (PeVL 13/2017 vp, s. 5, PeVL 29/2016 vp, s. 5). Valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esim. PeVL 13/2017 vp, s. 5 ja PeVL 3/2017 vp, s. 5).

Hallituksen esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa on laajat ja yksityiskohtaiset säännökset mm. henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä (4-7 §: laillisuusvaatimus, käyttötarkoitussidonnaisuus, tarpeellisuusvaatimus, virheettömyysvaatimus). Nämä ovat tärkeitä yleisiä periaatteita henkilötietojen käsittelyssä.

Sama koskee tietoturvallisuutta koskevia säännösehdotuksia (31-37 §). Ehdotuksilla tietosuojavastaavasta (38-40 §) tehostetaan rekisterinpitäjien osaamista henkilötietojen käsittelyä koskevasta lainsäädännöstä ja alan käytänteistä.

3 Henkilötietojen siirto

Henkilötietojen suojan kannalta keskeiset ovat säännösehdotukset henkilötietojen siirroista kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille (41-44 §). Kysymyksessä ovat yleislain säännökset tietojen luovuttamisesta. Yksityiskohtaisempi sääntely tietojen siirrosta ja sen sallittavuudesta tulee sisältymään erityislakeihin (kuten esimerkiksi lakiin henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa).

Yleisinä periaatteina en näe tietojen siirtoa koskevassa sääntelyssä ongelmia henkilötietojen suojan näkökulmasta.

4 Kotirauhan suoja

Ensimmäiseen lakiehdotukseen sisältyy säännös (48 §), jonka mukaan tietosuojavaltuutetulla on oikeus tehdä tarkastuksia sekä päästä myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan säännöksen tavoitteena on tehdä tarkastuksia siten kuin rikosasioiden tietosuojadirektiivin 47 artiklan 1 ja 4 kohdassa edellytetään.

Kotirauha on PeL 10 §:n suojaama perusoikeus, joka on osa saman säännöksen sisältämää yksityisyyden suojaa. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Perustuslain 10 §:n 3 momentissa säädetään hyväksyttävistä perusteista kotirauhan rajoittamiselle. Perustuslain 10 §:n 3 momentin kaltaisten erityisten rajoituslausekkeiden tarkoituksena on määrittää tavallisen lain säätäjän rajoitusmahdollisuus mahdollisimman täsmällisesti ja tiukasti siten, ettei perustuslain tekstissä anneta avoimempaa perusoikeuden rajoitusvaltuutta kuin välttämättä on tarpeen (PeVM 25/1994 vp, s. 5/II). Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin sisältyvän lakivarauksen perustelujen mukaan säännöksessä luetellaan tyhjentävästi ja mahdollisimman suppeasti ja täsmällisesti mahdollisuudet rajoittaa kotirauhan suojaa (HE 309/1993 vp, s. 54/I).

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on osin irtauduttu perustuslain 10 §:n 3 momentissa käytetyistä sanamuodoista. Rikoksen tutkintana on pidetty perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettussa mielessä myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei vielä olisi ehtinyt toteutuneen teon asteelle (PeVL 2/1996 vp, s. 2/I, PeVL 5/1999 vp, s. 2—3). Toisinaan valiokunta on taas tarkastellut sellaisia kotirauhan suojan piiriin puuttuvia toimenpiteitä, joiden perusteet eivät aivan ongelmitta ole olleet katsottavissa kuuluviksi perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaisiin perusteisiin (PeVL 12/2002 vp, PeVL 30/2010 vp). On toisaalta selvää, ettei perustuslain 10 §:n

3 momentin kaltaisesta rajoituslausekkeesta säädettyä perusoikeusuudistuksen yhteydessä ole voitu ennakoida kaikkia, esimerkiksi tekniikan kehityksestä aiheutuvia, myöhempiä sääntelytarpeita (ks. PeVL 30/2010 vp, s. 6/I).

Kotirauhan suojan rajoittaminen on perustuslakivaliokunnassa ollut esillä myös tilanteessa, jossa EU-lainsäädännöstä johtuva toimivaltasääntely ei ole mahdollistanut tarkastustoimivaltuuden rajoittamista perustuslain 10 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla (ks. PeVL 51/2014 vp), ja sääntelyä on jouduttu arvioimaan EU:n sekundaarilainsäädännön etusijaperiaatteen kautta. Perustuslakivaliokunta on sittemmin katsonut, että valtioneuvoston tulee tehdä selvitys kotirauhan perustuslainsuojasta ja sen rajoittamisesta Euroopan unionissa ja sen eri jäsenvaltioissa sekä mahdollisista sääntelyn uudistamistarpeista. Selvityksessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota myös siihen, missä määrin EU-lainsäädäntöön sisältyviä tarkastustoimivaltuuksia ylipäättään arvioidaan kotirauhan suojaan liittyvistä lähtökohdista unionisääntelyä valmisteltaessa (PeVL 39/2016 vp).

Esillä olevan hallituksen esityksen näkökulmasta on merkityksellinen perustuslakivaliokunnan lausunto 2/2017 vp. Siinä on käsitelty laajasti kotirauhan suojan viimeaikaista tulkintalinjaa ja erityisesti tulkintaa suhteessa EU sääntelyyn:

”Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä ”rikosten selvittämiseksi”, jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi (ks. PeVL 40/2002 vp, s. 2). Valiokunta on toisaalta pitänyt kotirauhan piiriin ulottuvaa tarkastusta julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten asianmukaisen käytön valvomiseksi hyväksyttävänä sellaisiakin rangaistavaksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus (ks. PeVL 69/2002 vp, s. 2—3). Tarkastusoikeus on tavallisella lailla voitu kytkeä myös rangaistusluonteisella maksulla sanktioituun käyttäytymiseen (ks. PeVL 7/2004 vp, s. 2/II ja kokoavasti PeVL 39/2005 vp).

Perustuslain 10 §:n 3 momentin sanamuoto on kuitenkin siinä mielessä ehdoton, että kotirauhan piiriin ulottuva tarkastus on sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt toimenpidevaltuuksia koskeviin säännöksiin kirjatavaksi, että esimerkiksi tarkastus asunnossa voidaan toimittaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi (ks. kokoavasti PeVL 39/2016 vp).

Ehdotettu kotirauhan suojan piiriin ulottuva tarkastustoimivalta olisi mahdollinen jo verraten lievien laiminlyöntien ja rikkeiden johdosta, joten sitä voidaan perustuslakivaliokunnan mielestä pitää oikeasuhtaisuuden kannalta lähtökohtaisesti ainakin josain määrin ongelmallisena. Toisaalta valvonnan kohteena oleva toiminta tapahtuu perustelujen mukaan usein kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa (HE s. 160), mikä puoltaa tarkastustoimivallan tehokkuuden turvaamiseksi tarkastusten ulottamista myös kotirauhan piiriin. Tarkastustoimivaltuudet liittyvät myös EU-sääntelyyn ja erityisesti neljännen rahanpesudirektiivin toimeenpanoon. Kyseisessä direktiivissä ei tosin nimenomaisesti edellytetä tarkastusten ulottamista kotirauhan piiriin. Direktiivin 58 artiklan 4 kohdassa edellytetään kuitenkin, että viranomaisilla on tarvittavat valvonta- ja tutkintavaltuudet, minkä lisäksi EU-oikeuden toimeenpanolta edellytetään yleensä tehokkuutta. Hallituksen esityksen perusteella jää kuitenkin tältäkin osin epäselväksi, miltä osin implementoitava EU-lainsäädäntö jättää kansalliselle lainsäätäjälle harkintavaltaa tarkastussääntelyn toteuttamiseen.

Perustuslakivaliokunta on jo aiemmin viitannut myös siihen, että EU:n perusoikeuskirjassa turvattu kotirauhan suoja ei ole kaikilta osin yhteneväinen perustuslain 10 §:n 3 momentin kanssa (PeVL 39/2016 vp, s. 6). Se ei esimerkiksi sisällä Suomen perustuslain kaltaista kvalifioitua lakivarausta, minkä vuoksi perusoikeuskirjan kanssa yhdenmukaistakin EU-sääntelyä on toisinaan vaikea ongelmitta sovittaa yhteen Suomen valtiosäännön kanssa.

Perustuslakivaliokunnan mielestä merkityksellistä on myös se, että tarkastustoimivallan käyttöä on toimivaltasäännöksessä rajattu. Säännösehdotuksessa asetetaan tarkastuksen toimittamisen edellytykseksi, että viranomaisella on perusteltu syy epäillä vakavaa, toistuvaa tai järjestelmällistä rahanpesulain rikkomista, minkä lisäksi tarkastuksen on oltava välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Toimivaltasääntely on siten perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla sidottu myös tarkastuksen välttämättömyyttä koskevaan edellytykseen. Valiokunnan mielestä ehdotettu tarkastustoimivaltuus ei tällaisessa sääntely-yhteydessä ole ongelmallinen perustuslain 10 §:n kannalta.”

Ehdotetun pykälän säätämisperustelujen mukaan tarkastus voi käytännössä tulla kyseeseen vain sellaisten rikoslaissa rangaistavaksi säädettyjen tekojen selvittämiseksi, joihin viitataan lakiehdotuksen 60 §:ssä. Sanotussa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että

”Rangaistus tietosuojarikoksesta säädetään rikoslain 38 luvun 9 §:ssä. Rangaistus viestintäsalaisuuden loukkauksesta säädetään mainitun lain 3 §:ssä ja törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta 4 §:ssä sekä tietomurrosta 8 §:ssä ja törkeästä tietomurrosta 8 a §:ssä. Rangaistus tämän lain 61 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava mainitun lain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.”

Pykälä sisältää viittaussäännöksen rikoslain 38 luvun 9 §:ään, jossa säädettäisiin vastaisuudessa tietosuojarikoksesta. Uutta tietosuojarikosta koskevaa rangaistussäännöstä, jolla kumottaisiin nykyinen henkilörekisteririkosta koskeva rangaistussäännös, ehdotetaan hallituksen esityksessä tietosuoja-laiksi.

Voimassa olevan rikoslain mukaan 60 §:ssä viitatus rikoslain rangaistussäännökset ovat 38:3 3: sakko tai vankeutta enintään 2 vuotta, 38:4: vankeutta enintään 3 vuotta, 38:8: sakko tai vankeutta enintään 2 vuotta, 38:8a: sakko tai vankeutta enintään 3 vuotta, 38:1: sakko tai ankeutta enintään 1 vuosi, 38:2: sakko.

Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta perustuslakivaliokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi (PeVL 32/2010 vp). Sen sijaan tarkastuksen perusteeksi on hyväksytty muiden perusoikeuksien turvaaminen:

PeVL 32/2010 vp: ”Ehdotetun sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta on merkitystä sillä, voidaanko tarkastuksia pitää perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä välttämättöminä "perusoikeuksien turvaamiseksi".

Perustuslakivaliokunta on pitänyt mahdollisena, että viranomaisten tarkastusoikeudet ulotetaan yksityishenkilöiden kotirauhan piiriin perusoikeuksien turvaamiseksi (esim. PeVL 39/2005 vp, PeVL 40/2002 vp, PeVL 31/1998 vp). Esimerkiksi valiokunta on katsonut palotarkastuksen kotirauhan piiriin ulottuvana toimenpiteenä olevan sillä tavoin välttämätön perusoikeuksien, kuten oikeuden elämään ja turvallisuuteen, sekä omaisuudensuojan suojaamiseksi kuin hallitusmuodon 8 §:n 3 momentissa (perustuslain 10 §:n 3 momentti) tarkoitetaan. Samoin onnettomuustutkintaa voidaan tehdä kotirauhan piirissä, vaikka yhteys perusoikeuksien turvaamiseen saattaa olla etäisempi, mutta voidaan yleisesti arvioida onnettomuustutkinnalla ehkäistävän tulevaisuuden perusoikeusuhkia (PeVL 31/1998 vp, s. 2/I).

Nyt ehdotettua säännöstä sovellettaisiin rikosten selvittämiseksi. Henkilötietojen rikkomusepäily olisi lainkohdassa tarkoitettun tarkastuksen tekemisen edellytys, jonka tarkoituksena olisi osaltaan rajata viranomaisen tarkastusoikeutta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin.

Kun perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on selkeästi todettu, että kotirauhan suojaan ei tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi, kaikkien lakiehdotuksessa mainittujen rikkomusten ei tulisi olla tarkastuksen tekemisen edellytys. Sen sijaan tarkastuksen hyväksyttävyys

voisi perustua muiden perusoikeuksien (henkilötietojen suojan ja yksityisyyden) turvaamisen välttämättömyyteen.

Sinänsä säännös täyttää muuten perusoikeusrajoituksen välttämättömyyden, tarkkarakaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset, ja näin tarkastukset olisivat oikeassa suhteessa niillä suojeltaviin perusoikeuksiin nähden. Olisi kuitenkin syytä harkita, tulisiko lakiin lisätä perustuslakivaliokunnan edellä siteeratussa lausunnossa korostetut oikeasuhtaisuuden turvatakeet, velvollisuus ilmoittaa tarkastuksesta kaksi viikkoa ennen sen suorittamista ja asianomaisen oikeus siirtää tarkastusta kahdella viikolla. Sinänsä lakiehdotukseen sisällytetty viittaus velvollisuuteen noudattaa tarkastuksessa hallintolain 39 §:n säännöksiä on perusteltu.

5 Oikeusturva

Yksilön oikeuksien kannalta tärkeitä ovat myös säännökset rekisteröityjen oikeuksista (22-30 §). Säännökset ovat nähdäkseni perustuslakivaliokunnan tulkintalinjan mukaisesti yksityiskohtaisia ja täsmällisiä. Niihin sisältyvät säännökset rekisteröidyn tarkastusoikeudesta (23-24 §), virheellisten tai puutteellisten henkilötietojen poistaminen tai oikaiseminen (25-27 §) sekä rekisteröidyn oikeuksien rajoittaminen (28-29 §).

Oikeusturvasta säännösehdotukset ovat 1. lakiehdotuksen 55-58 §:ssä. Lakiehdotuksen 56 §:ssä säädetään rekisteröidyn hallinnollisista oikeussuojakeinoista. Rekisteröidyllä on säännöksen nojalla oikeus saattaa tietosuojavaltuutetun ratkaistavaksi tarkastusoikeuden toteuttamista ja tiedon korjaamista koskevat asiat. Tietosuojavaltuutetun ratkaisutoiminnan lisäksi rekisteröidylle antaa välillisesti oikeusturvaa myös tietosuojavaltuutetun henkilötietolain 38 §:n nojalla suorittama henkilötietojen käsittelyä koskeva valvonta. Rekisteröidyllä on henkilötietolain 45 §:n 1 momentin nojalla oikeus hakea muutosta tietosuojavaltuutetun tarkastusoikeuden toteuttamista ja tiedon korjaamista koskeviin päätöksiin valittamalla noudattaen, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan 19/2012 vp, että henkilötietolakiin ei tuolloin sisällynyt yleistä säännöstä, jonka perusteella asianosainen voisi saattaa henkilötietojensa

käsittelyyn liittyvän asian tuomioistuimeen. Valiokunta katsoi, ettei tuolloin ollut mahdollista arvioida henkilötietojen käsittelyyn tyytymättömän oikeusturvan riittävyttä perustuslain 21 §:n kannalta. Tämän vuoksi valiokunta esitti, että valtioneuvoston piirissä ryhdytään toimiin asian selvittämiseksi. Samassa yhteydessä valiokunnan mielestä olisi syytä arvioida, täyttääkö sääntely EU:n henkilötietodirektiivin 22 artiklan vaatimukset.

Esillä olevassa hallituksen esityksessä esitetty (56-57 §) menettely, jonka mukaan rekisteröidyllä on oikeus saattaa asia tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi ja tietosuojavaltuutetun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen, täyttää perustuslain 21 §:n vaatimukset.